

Сумський державний університет
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики

Sumy State University
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Institute of Journalism

ISSN 2415-8496

О Б Р А З

OBRAZ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

Випуск 1 (30) ' 2019

Issue 1 (30) ' 2019

Суми
Сумський державний університет

Sumy
Sumy State University

2019

Засновники:

Сумський державний університет,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Видавець: Сумський державний університет

(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ № 21240-11040ПР від 08.12.2014 р.)

Журнал занесено до Переліку наукових фахових видань Міністерства освіти і науки України, затвердженого Наказом № 747 від 13.07.2015 р., в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт із соціальних комунікацій.

Усі права застережені.

Посилання на матеріали цього видання під час їх цитування обов'язкові.

Рекомендовано до друку

вченою радою Сумського державного університету

(протокол № 12 від 22 травня 2019 р.)

Редакційна колегія журналу «Образ»

Голова редколегії

Володимир Різун, д-р філол. наук., Київ,
Україна

Головні редактори:

Наталя Сидоренко, д-р філол. наук,
Київ, Україна

Володимир Садівничий, д-р наук із соц.
комунік., Суми, Україна

Члени редколегії:

Томас Бауер, Dr. Habil., Відень, Австрія

Юрій Бідзіля, д-р наук із соц. комунік.,
Ужгород, Україна

Анастасія Волобуєва, канд. наук із соц.
комунік., Київ, Україна

Віта Гоян, д-р наук із соц. комунік., Київ,
Україна

Ірина Давидова, д-р наук із соц. комунік.,
Харків, Україна

Богуслава Добек-Островська, д-р соціолог.,
Вроцлав, Польща

Андріас Петерсон, д-р соціолог., Рига,
Латвія

Людмила Теліженко, д-р філософських
наук, Суми, Україна

Василь Теремко, д-р наук із соц. комунік.,
Київ, Україна

Олена Ткаченко, д-р філол. наук, Суми,
Україна

Вікторія Шевченко, д-р наук із соц. комунік.,
Київ, Україна

Образ : науковий журнал / за ред. Н. Сидоренко, В. Садівничого ; Сумський державний університет ; Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – Суми ; Київ, 2019. – Вип. 1 (30). – 102 с.

У наукових статтях журналу розглядаються питання, що охоплюють усі сфери соціальної комунікації: історію, теорію, методологію журналістики, видавничої справи, реклами та зв'язків із громадськістю, соціальних комунікацій, бібліотечної справи.

Видання розраховане на викладачів, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, працівників сфер інформаційної та соціально-комунікаційної діяльності, журналістів-практиків.

Рецензованість журналу: матеріали, подані до редакції, проходять процедуру закритого рецензування.

Видання індексується Google Scholar.

WEB-сайт журналу: <http://obraz.sumdu.edu.ua>.

Про наукові та навчальні книги, надіслані до редакції, у найближчому номері друкується оголошення, відгук чи рецензія.

Електронна версія наукового фахового видання передана до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на депозитарне зберігання та для представлення на порталі наукової періодики України. Див.: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Наукова періодика України).

Founders:

Sumy State University
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The publisher: Sumy State University

(State Registration Certificate:

KB № 15451-4023 ІІР (Ukraine), issued on 12.08.2014, the)

The journal is included to the List of scientific professional publications of the Ministry of education and science of Ukraine, approved by Order №747 on 13.07.2015, in which the main results of dissertation works in Social Communications can be published.

All rights are reserved.

Links to this release materials during their citation are obligatory.

It is recommended for publication by the

Recommended for publication by the Academic Council of Sumy State University
(transactions number 12 from May 22th 2019)

Editorial Board of «Образ»

Head editor

Volodymyr Rizun, D. Sc. (Philology),
Kyiv, Ukraine

Editor-in-chief:

Nataliya Sydorenko, D. Sc. (Philology),
Kyiv, Ukraine

Volodymyr Sadivnychyy, D. Sc. (Social
Communications), Sumy, Ukraine

Members of the editorial board:

Thomas Bauer, Dr. Habil., Vienna, Austria

Yuriy Bidzilya, D. Sc. (Social
Communications), Uzhhorod, Ukraine

Anastasiya Volobueva, PhD (Social Com-
munications), Kyiv, Ukraine

Vita Goyan, D. Sc. (Social Communications),
Kyiv, Ukraine

Iryna Davydova, D. Sc. (Social Com-
munications), Kharkiv, Ukraine

Boguslawa Dobek-Ostrowska, Dr. Habil.,
Wroclaw, Poland

Andris Petersons, PhD in Sociology, Riga,
Latviya

Lyudmyla Telizhenko, D.Sc. (Philosophical),
Sumy, Ukraine

Vasyl Teremko, D. Sc. (Social Communi-
cations), Kyiv, Ukraine

Olena Tkachenko, D. Sc. (Philology), Sumy,
Ukraine

Viktoriya Shevchenko, D. Sc. (Social Com-
munications), Kyiv, Ukraine

Образ : scientific journal / edited by. N. Sydorenko, V. Sadivnychyy ; Sumy State University ; Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv. – Sumy ; Kyiv, 2019. – Issue 1 (30). – 102 p.

In the scientific articles of the journal the issues, which cover all the areas of social communication are investigated: history, theory, methodology, journalism, publishing, advertising and RP, social communication, librarianship.

The publication is intended for teachers, researchers, doctoral students, post-graduate students and workers in information sphere and in socio-communicative activities, for practical journalists.

Reviewing of the journal: All the materials, which are submitted to the editorial board, undergo the closed reviewing.

The publication is indexed by Google Scholar.

WEB-site of the journal: <http://obraz.sumdu.edu.ua>

An Advertisement, a comment or a review about the the scientific and educational books, which are sent to the editorial board, is published in the next issue of the journal.

The electronic version of this scientific publication is referred to Vernadsky National Library of Ukraine for the depositary storage and for its presentation on the portal of scientific periodicals of Ukraine. Link: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific Periodicals of Ukraine).

ЗМІСТ / CONTENTS

Образ/Image

Жукова Олена/Zhukova Olena.

Мультидисциплінарний концерт у сучасному комунікативному контексті
(Multidisciplinary concert in the modern communicative context) 6

Бібліотечно-інформаційні системи та комунікації / Library and Information Systems and Communication

Сидоренко Тетяна/Sydorenko Tatyana,

Тимофійшина Аліна/Tymofiishyna Alina.

Забезпечення доступу користувачів до інформації обласними архівами
Півдня України
(Providing access to information by regional archives of the South of Ukraine) 16

Журналістика в системі соціокомунікаційної діяльності / Journalism in the System of Socio-communicative Activities

Мединська Олеся/Medynska Olesia,

Мединський Маркіян/Medynskyy Markiiian.

Соціальні проблеми в онлайн-виданнях «Українська правда» та «20 хвилин»
(Social problems in the online editions «Ukrainska pravda» and «20 khyulyn»)..... 25

Tarnavska Iryna/Тарнавська Ірина.

«The New York Times» about Contemporary Ukraine: Conceptualization Attempt
(«The New York Times» про сучасну Україну: спроба узагальнення)..... 35

Прикладні комунікаційні технології у системі соціальної діяльності / Applied ICT in the System of Social Activities

Денисевич Олена/Denysevych Olena.

Психолінгвістичний аналіз асоціативного поля слова-стимулу ІНТЕРНЕТ
(Psycholinguistic analysis of associative field of the word-stimulus INTERNET) 45

Досенко Анжеліка/Dosenko Anzhelika.

Диджитал-реклама як жанр: етичні параметри реалізації
(Digital advertisement as genre: ethical principals of realization) 52

Зайцева Станіслава/Zaitseva Stanislava.

Висвітлення інновацій в інтернет-виданнях: змістові чинники впливу на дифузю
(Digital Media Coverage of Innovations: Diffusion Factors in Content) 61

**Методика, технології та техніки викладання спеціальних дисциплін/
Methodology, methods, technologies and techniques of teaching special subjects**

Темчур Карина/Темчур Каруна.

Навчальний видавничий проект як спосіб формування професійних компетенцій майбутніх журналістів

(Training publishing project as a way to form professional competences of future journalists) 70

Світ розмаїтій літератури/World of the diverse literature

Бенькевич Галина/Benkevych Halyna.

Емоційний і чуттєвий зміст дружніх стосунків

(Emotional and sensual content of friendly relationships) 79

Рецензійні координати/Reviewing Coordinates

Надія Зелінська.

Занепад галузі чи прекрасне неминуче? 86

Поплавська Наталія.

Медична періодика України в історичному вимірі 88

Сидоренко Наталя.

Українськомовне радіо в майбутньому: реакції на виклики часу 92

Лінько Юлія.

Витоки партійної преси в Україні 94

Хроніка/Chronicle

Полянський Ігор.

«Творче многоліття»: відбулася міжнародна журналістська конференція до 90-річчя професора Олександри Сербенської 95

Правила подання статей/Rules filing of article100

МЕДИЧНА ПЕРІОДИКА УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ

ПОПЛАВСЬКА Наталія,

д-р філол. наук, професор,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46027

Засоби масової інформації за різних політичних систем слугують провідником соціалізації та помічником у пошуках власної ідентичності аудиторії, яка за різномірністю інформації ризикує загубитись у її потоці, втрачає можливість зорієнтуватися щодо найсуттєвішого у ній. Загальновідомо, що такі процеси корелюються історично-соціальними змінами, які впливають на світогляд реципієнтів. А це неможливо без ґрунтовного дослідження історії журналістики, бо через тенденційне трактування багатьох історичних фактів та поверхове прочитання її взірців було сформовано немало негативних стереотипів у масовій свідомості. Тому сьогодні в науковому наративі активно актуалізуються проблеми, що визначають адекватні погляди на соціокультурні процеси, дослідження усіх їх складових, усіх феноменів у історичному контексті, які регламентовані потребою переосмислення становлення й розвитку журналістики в Україні. Правда, сучасне журналістикознавство з огляду на тенденційну заангажованість усталених наукових методологій у минулому реконструює та реабілітує окремі тематичні галузі, вдаючись до нових оригінальних форм осмислення і вивчення предмета дослідження, здійснюються пошуки констант забутих цінностей та ідеалів, які могли би стати відправними у нових дослідженнях. Такою злободенною сьогодні є проблема наукової рекон-

струкції історії української медичної журналістики, бо багато імен, фактів залишаються ще невивченими.

У цьому фокусі бачиться сутнісною проблема медичної періодики XIX – початку XX ст. з акцентом на з'ясуванні її структурних та джерелознавчих аспектів. У монографії Володимира Садівничого «Відродження розпочинається із гласності...» [1] вона вперше постала у найповнішому представленні як у загальних науково-теоретичних вимірах, так і в плані конкретного матеріалу та ракурсу його прочитання. Всебічно аналізуючи об'ємну джерельну базу (а це 186 спеціалізованих медичних періодичних і продовжуваних видань, які виходили у дев'яти губерніях Наддніпрянської України з 1860 до 1920 років), залучаючи раніше не згадувані наукові матеріали, розвиваючи, уточнюючи й проблематизуючи наукові тези своїх попередників, автор подає найдосконалішу на сьогодні і найсистемнішу наукову візію про медичну періодику в Україні від її витоків. Доказом його ретельної пошукової праці

є у співавторстві з Н. Сидоренко та А. Волобуєвою видання «Медичні періодичні та продовжувані видання Наддніпрянської України (1860–1920): Показчик» (Суми: Сумський державний університет, 2015. – 272 с) із географічними, іменними, хронологічними, типологічними та іншими довідками про досліджувану періодику.

Обраний автором масив матеріалу виразно репрезентує закономірності формування у ХІХ – початку ХХ ст. основ медичної журналістики, через які простежуються основні тенденції її функціонування у системному аспекті. Відштовхуючись від стану вивчення проблеми та її науково-теоретичної основи, автор визначив інформаційний потенціал тогочасної медичної періодики, дослідив її практико-лікарський, культурно-просвітницький, суспільно-політичний, соціальний та рекламно-інформаційний контенти, внесок редакторів і видавців у розвиток спеціалізованої медичної преси, обґрунтував соціокомунікативні параметри видань.

Правда, дослідження такого плану завжди несе у собі певні труднощі і щодо загрози «прогледіти» якусь тенденцію в обширі періодичних видань, і щодо великої відповідальності в пошуку своїх шляхів систематизації та осягненні наукової проблеми. Проте спроба вирішити поставлені завдання підкріплена медичною кваліфікацією Володимира Садівничого, з одного боку, а з іншого, цінним є його прагнення розглядати спеціалізовану медичну пресу вагомою складовою у системі української журналістики. Йому вдалося віднайти оптимальний шлях для розв'язання окреслених проблем. Дослідник виходить з розуміння, що медична преса «як ніяка інша, змінила світ: донесла суть, зміст і значення наукових відкриттів до широкого загалу, виконала місію боротьби із забобонами та популяризацію наукової медицини, переконала загаль у незворотності медичної допомоги для продовження життя. Вона навчила суспільство лікуватися» [1, с. 6]. При цьому дослідник переконливо доводить, що становлення і розвиток спеціалізованих медичних періодичних і продовжуваних видань дають можливість уточнити й доповнити уявлення про соціокомунікативний процес другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у Наддніпрянській Україні, простежити нові аспекти суспільного життя країни в зазначений період, уточнити шляхи становлення та розвитку української журналістики, по-новому її осмислити та оцінити. Задля «залучення її (медичної преси – Н. П.) досягнень для сьогоденної журналістики», і в цьому жодної суперечності немає, використав «аналіз типології, функціонально-змістових особливостей, комунікативно-прагматичних складників», які дозволили «визначити індикатори інтенсивності комунікації та з'ясувати складники контенту аналізованих видань» [1, с. 6].

Виразно проявляються істотними науковими результатами у монографії є те, що загальнотеоретичні засади дослідження розкриваються через з'ясування соціокомунікативного та джерелознавчого аспекту, історіографічний аналіз та методологію визначення понятійного апарату. Значущим у цьому сегменті роботи є аналіз системи спеціалізованого медичного інформування у соціокомунікативному та джерелознавчому ракурсах, який дозволив автору констатувати, що наповненню інформаційного простору якісною спеціалізованою медичною інформацією сприяло виникнення нових, тематико-змістова трансформація вже існуючих спеціалізованих медичних періодичних і продовжуваних видань, реалізація редакційних завдань. Неабиякий вплив на це мали і соціальні інститути (навчальні заклади, наукові товариства, науково-дослідні організації та лікувальні установи), накопичення медичних знань, досягнення вчених, лікарів-практиків [1, с. 6].

Позитивно оцінюємо те, що В. Садівничий приділяє увагу термінологічному чинникові. Він уточнює зміст понять «інформаційне поле», «інформаційні потоки», пропонує свою дефініцію понять «спеціалізовані медичні періодичні та продовжувані видання», «спеціалізований медичний інформаційний простір». У об'ємній джерельній базі вчений виділяє власне спеціалізовану медичну пресу з усіх галузей медицини, бібліографічні каталоги та показники ретроспективного

плану. А основними методологічними векторами дослідження обирає історичний, систематизації, логічний, біографічний. Застосування їх у процесі дослідження дозволило, з одного боку, окреслити й узагальнити особливості виникнення і становлення спеціалізованої медичної періодики в Україні та її проблемно-тематичну складову, а з іншого – відкрило перспективи для вивчення закономірностей розвитку споріднених явищ соціальної комунікації та основних профільних рис медичної преси.

Безперечний інтерес у монографії викликає розділ «Видається дещо блідою історія інших природничих наук...» (Соціокомунікативні параметри медичної преси), в якому детально структуровано засадничі історичні фактори другої половини XIX – початку XX ст. та їх кореляція зі становленням медичної періодики, вироблено типологічну модель цієї преси, в основу якої покладено аудиторний фактор та цілі комунікаційної діяльності. Відштовхуючись від твердження, що медичні періодичні видання є особливим типом засобів масової інформації «зі своїм проблемно-тематичним спрямуванням, внутрішньою структурою, аудиторним орієнтиром» [1, с. 82], враховуючи їх статус і місце в інформаційному просторі XIX – початку XX ст., доцільним автору вдалось вписати їх у загальну структуру засобів масової інформації та виокремити сутнісні характеристики за технологічними (видавнича форма, періодичність, тривалість виходу, регіон розповсюдження, формат, обсяг, тираж), аудиторними (для масового читача чи спеціалізованої аудиторії), інформаційними (тематико-змістова спрямованість, жанрово-стильова та композиційна структура), функціональними та організаційно-редакційними (приналежність до засновника чи видавця, роль редактора, авторський склад) ознаками. За проведеним аналітико-типологічним дослідженням автор до журналів за конструкцією відносить «Бюллетени...», «Ведомости...», «Обзоры...», «Сведения...». Їх – 45. До найпоказовіших газет за наявністю в інформаційному просторі, за різноманіттям тем віднесено «Земский врач» (1888–1894), «Сезонный листок Славянских минеральных вод» (1889–1916), «Современная медицина» (1860–1880). Масовому читачеві адресувалися «Вісник життя і знання», «Життя і знання», «Хата», а спеціалістам рекомендувалися «Акушерка», «Архив психиатрии, неврологии и судебной психопатологии» та ін. Подано також узагальнену характеристику та класифікацію індикаторів інтенсивності преси, під якою розуміється система показників, які фіксують залежність змін інформаційного простору від змін у сегменті спеціалізованих видань, що характеризуються періодичністю, насиченням ринку, тематичною частотністю, міжнауковою комунікацією [1, с. 114]. Дослідник вказав на те, що вони поділяються на зовнішні та внутрішні. Такий підхід уможливив систематизувати спеціалізовану методичну, співвідносячи її з частотністю виходу (щоденні, тижневі, двотижневі, місячні, з виходом 1–4 рази на тиждень та 20 разів на рік), тематичною частотністю та інтенсивністю міжнаукової комунікації.

Доречно звернути увагу на ще одну розгорнуту й обґрунтовану в монографії складову. Це дослідження проблемно-тематичного та змістового аспектів спеціалізованої медичної преси у розділі «Вивчення процесів, що подаються ... організмом», у якому послідовно простежується, як тогочасні виклики доби впливають на них, а також формують спеціалізований сегмент вітчизняного інформаційного простору. Дослідник заглибився в головні тематичні пласти цієї періодики, кваліфіковано визначив шляхи наповнення її науковою інформацією, до якої відносить результати теоретичних чи клінічних досліджень, що реалізувалися переважно в жанрі статті, опублікованих доповідей. Це дослідження І. Мечникова, М. Введенського, С. Навашина, О. Масленікова, Є. Черняхівського та ін. За функціональним призначенням ці тексти поділяються на оглядові, методологічні, емпірико-фактологічні, теоретичні, пояснювальні, додаткові й мішаного типу. Дослідник зробив важливі узагальнення і щодо практико-лікувальної тематики видань, основу якої склали публі-

кації, адресовані лікарям-практикам. Відзначаємо також наявність у дослідженні аналізу культурно-просвітницької, соціальної та суспільно-політичної тематики. Така інтердисциплінарність зумовлює наявність широкої супровідної історичної та загальнокультурної інформації, яка збагачує дослідження і робить його цікавим не лише з точки зору журналістикознавства. Кваліфіковану характеристику подано рекламного контенту, визначено його місце у медичній періодиці.

Повноцінний контент спеціалізованої медичної періодики, за переконанням автора, формувався завдяки медичній еліті, до якої він відносить видатних українців, що здобули світове визнання, Іллю Мечникова, Миколу Гамалія, Степана Коршуна, Віктора Недригайлова, Олександра Дедюліна, Володимира Високовича та інших. Їх редакторсько-видавничі та наукові ініціативи впливали на наповнення інформаційного простору медичними знаннями. У монографії проаналізовано засади редакційної політики журналістських колективів, численні принципи та методи їх інформаційної діяльності, що демонструють внесок та роль найпрезентативніших постатей у функціонування медичної преси Наддніпрянської України XIX – початку XX ст.

Скеровуючи свій погляд на узагальненні щодо визначення органічного зв'язку медичної періодики з соціокультурною і науковою ситуаціями та введення її як об'єкт у наукову сферу із соціальних комунікацій, Володимир Садівничий переконливо обґрунтував теоретичні аспекти спеціалізованої медичної преси, з'ясував основні тенденції її виникнення, становлення та розвитку, дослідив її видавничо-організаційну практику, розглянув медичну періодику другої половини XIX – поч. XX ст. як явище багаторівневе, динамічне й цілісне. Монографія поки що єдина ґрунтовна робота, у якій здійснено системне дослідження тогочасної медичної преси. Вона заслуговує уваги та схвалення з огляду на те, що дає відповіді на питання функціонування цього типу періодики в тодішніх умовах, пояснює специфіку соціальних комунікацій щодо спеціалізованої періодики, демонструє методологію та методику аналізу соціокомунікаційних процесів, акцентує її наукову вагомість.

Монографія Володимира Садівничого «Відродження розпочинається із гласності...» (Медична преса Наддніпрянської України середини XIX – початку XX ст.), безсумнівно, уже здобула визнання як оригінальне, новаторське дослідження, внесла свіжий струмінь в українську науку про медійний простір, виділяючись на тлі традиційного наукового сегменту. А розкриття піднятих у ній проблем принесе чіткість і прозорість у теоретичне осмислення принципів розвитку соціальної комунікації, формуватиме уявлення про становлення і розвиток окремих її складових, цілісності інформаційного простору в Україні, практичного використання історичного досвіду для розв'язання проблем сучасної журналістики.

1. *Садівничий, Володимир.* «Відродження розпочинається із гласності...» (Медична преса Наддніпрянської України середини XIX – початку XX ст.): моногр. Дніпропетровськ : Середняк Т.К., 2015. 360 с. – Режим доступу до ресурсу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/71823/1/Sadiv_monogr_web.pdf